
Bloemrijk grasland waar insecten van profiteren

Vlinderidylles

Vlinderidylles zijn razend populair. Meer dan dertig gemeenten legden ze de laatste vijf jaar aan en de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hebben er nog eens twintig in voorbereiding. Kars Veling van de Vlinderstichting gunt uiteraard elke gemeente een idylle. Ze vormen een ideale cross-over tussen burgerparticipatie en natuurlijk beheer van stadsgroen. Twee keer winst dus.

Het regende inzendingen toen de Vlinderstichting en de bijenhoudersvereniging NBV een landelijke oproep deden om saai gazons of andere open groenplekken aan te melden voor een vlinderidylle: een stuk bloemrijk grasland waar insecten van profiteren. Met geld van de PostcodeLoterij konden ze dertig vlinderidylles realiseren in 2015 en 2016. ‘Het idee van een vlinderidylle sprak velen aan, bewoners maar ook gemeenten,’ zegt Kars Veling die het project leidde. ‘Want de aanleg van zo’n idylle is een prachtige manier om burgers bij groen te betrekken. We onderzochten laatst de impact van de aanleg op de betrokken burgers. Ze waren trots, voelden zich gewaardeerd en wilden allemaal nauw betrokken blijven.’

Maaien en afvoeren

De aanleg van een vlinderidylle is in principe simpel: een gazon, een rand langs het water, het spoor of direct naast het voetbalveld (in Amsterdam) wordt omgevormd tot bloemrijk grasland. De plek kort afmaaien, grond omwoelen, inzaaien met een meerjarig inheems mengsel en dan jaarlijks twee keer maaien en afvoeren. Na drie á vier jaar staan er bloeiende kruiden die leven aantrekken, vlinders, bijen, vogels en recreanten.

‘Dit is het meest ideale scenario,’ zegt Veling. ‘Als de grasmat te dicht is of te veel bemest, moet eerst de bovenste 5 centimeter met de graslaag worden afgeschraapt. Handig en goedkoop is het om die laag grond aan de rand van de idylle te deponeren en er vuilboom, wilg en andere struikjes in te zetten. De plek zelf moet uiteraard ook voldoen: niet te veel beschaduwde en groot genoeg, liefst een halve hectare want anders levert het net te weinig op.’

Bij voorkeur is de grond niet te nat, maar ook natte plekken lenen zich prima voor een idylle. ‘Het kan bijvoorbeeld heel goed op grond die voor waterberging bedoeld is, dat is in meerdere gemeenten gedaan. Een idylle op veengrond is vanwege de sterk vergraste bovenlaag wat lastig, want vanwege de bodemdaling schraap je daar natuurlijk niet graag

nog een laag af. In Zuid-Holland doen we nu experimenten met het keren van 30 centimeter van de bovenlaag om die vervolgens in te zaaien. Dat lijkt een goede methode.'

Bewoners enthousiast

Bewoners nemen vaak zelf het initiatief voor een idylle. Ze kloppen aan bij de gemeente met het idee en pakken het verder zelf op: ze maken het plan, betrekken anderen in de buurt en helpen bij het beheer. Communicatie met andere bewoners is belangrijk, want niet iedereen ziet een groen gazon graag veranderen in 'bloemrijk grasland', weet Veling. 'De meeste mensen zijn enthousiast over het idee, maar veel mensen houden ook van netjes. Je moet voor de aanleg duidelijk zijn over het beeld: het bloeiseizoen duurt ruim drie maanden, daarna is het een wat ruiger land.' Op elke infoavond beantwoordt Veling de vraag of de idylle hangjongeren en zwerfvuil aantrekt, en hoe het

zit met hondenpoep. 'Een idylle trekt niet meer of minder hangjongeren aan dan ander groen, misschien alleen als er bankjes komen te staan. Wat hondenpoep betreft ben ik altijd duidelijk: leg een idylle zo aan dat iedereen, dus ook hondenbezitters, ervan kunnen genieten. Kweek bij hen vooral geen weerstand. Dat weegt wel op tegen eventuele schade aan de idylle van de extra hondenpoep.'

Grondwerk en beheer

Veel gemeenten regelen het grondwerk voor de bewoners en zorgen voor het maaien, is de ervaring van Veling. 'Voor bewoners is het lastig om grote stukken te maaien. In één idylle die we realiseerden maait een bewoner met de zeis, maar de gemeente neemt het maaien meestal op in haar maairegime.' De idylle vraagt om twee keer maaien en afvoeren per jaar. Voor een ecologisch beter resultaat zou het na drie jaar gefaseerd beheerd moeten worden: sinusbeheer.¹ Veling ziet dat gemeenten het soms lastig vinden dit aangepaste beheer over te dragen aan de uitvoerende aannemer. 'Het vraagt extra aandacht en overleg, ook omdat het tijdstip van maaien soms nauwer luistert dan bij het maaien van een gazon. Zeker als het bijvoorbeeld in het voorjaar een periode veel droger is dan normaal. Een gemeente kan het zo aangeven in het bestek voor de aannemer: eerste helft van juni één keer maaien, en dan nog een keer in de tweede helft van september. Dit past meestal goed in het maairegime dat wordt afgesproken.'

HET JUISTE MENGSEL KIEZEN

Om het bloemrijke grasland te creëren waar vlinders, andere insecten en dus ook vogels wat aan hebben, is een inheems mengsel essentieel. Kars Veling: 'Eerder stelden we in overleg met de bewoners het kruidenmengsel samen maar nu gaan we liever uit van bestaande mengsels. De ervaring leert dat die de meeste kans op succes bieden.'

De vlinderidylles zijn er niet zozeer voor de zeldzame soorten, maar voor de 'gewone' soorten graslandvlinders, zoals het icarusblauwtje en het oranjetipje. Deze soorten hebben het steeds lastiger om genoeg voedsel te vinden en planten waar ze hun eitjes af kunnen zetten.

'Soms is het goed om in het eerste jaar nog wat eenjarige bloemen en kruiden toe te voegen, zoals klaproos en korenbloem,' zegt Veling. 'Het duurt drie jaar voor alle kruiden uit het mengsel in bloei staan. Door eenjarigen bij te zaaien, staat de idylle er na een jaar al kleurrijk bij voor omwonenden.' De kosten van inheemse mengsels zijn met circa 60 cent per vierkante meter (exclusief btw) hoger dan de uitheemse 'carnavalsmengsels', die er wel kleurrijk uitzien, maar waar veel minder dieren gebruik van maken. 'De ecologische waarde van inheemse meerjarigen is veel hoger en bovendien zaaien de kruiden zichzelf uit.'

GREEN DEAL NIEUWE STEDELIJKE NATUUR

Vlinderidylles zijn een prachtig voorbeeld van realiseren van meer natuurlijk beheerd groen in de bebouwde kom. De hectares van de nieuwe idylles in Zuid-Holland en Noord-Brabant worden daarom ook aangemeld bij de 'Green Deal 1.000 hectare nieuwe stedelijke natuur'. Deze Green Deal wil gemeenten, provincies en bedrijven aanmoedigen om meer natuur de stad in te halen. Dat kan via ander beheer, via omvorming van braakliggende stukken tot (al dan niet) tijdelijke natuur en aanleg van groendaken. Nieuwe natuur kan ook prima gecombineerd worden met lokale energieopwekking zoals zonnepanelen.

Partijen kunnen hun projecten waarmee ze meer natuur in de stad realiseren aanmelden bij de Green Deal. De projecten worden dan gedeeld met veel andere partijen. Daarnaast kunnen ze een beroep doen op deskundig en praktisch ecologisch advies van de Green Deal-partners, zoals de Vlinderstichting, NL Greenlabel, Regelink Ecologisch Advies en de VHG. Ook Vereniging Stadswerk is partner van de Green Deal geworden.

Informatie en aanmelden:
www.nieuwestedelijkenatuur.nl

WEBSITES

www.vlinderstichting.nl/idylle

Planning en kosten

De aanleg van een idylle kan vlot gaan. Veling: 'Je kunt in drie maanden een idylle aanleggen, die tijd is nodig voor het maken van het plan, offertes aanvragen voor het grondwerk en het uitvoeren van dat werk. Reëler is om uit te gaan van een doorlooptijd van een jaar want dan is er ook genoeg tijd om de buurt goed te betrekken.' Het beste is om de grond in te zaaien in het najaar, dan zijn in het voorjaar de eerste bloemen en kruiden te bewonderen. De gemiddelde kosten van aanleg van een vlinderidylle van circa een hectare zijn 5.000 euro. 'Dat is voor het grondwerk, het bloemenmengsel en een mooi informatiebord.'

Monitoren

De vlinderidylle is aantrekkelijk voor de buurt, maar wat levert het op voor de biodiversiteit? Veling: 'De vlinder- en vogelstand in Nederland gaan we natuurlijk niet redden met één idylle. Daarvoor moeten we het aantal idylles opschalen, dat vergroot het effect. Ik zie dat ook gebeuren, naast de extra idylles die we in Zuid-Holland en Noord-Brabant aanleggen, is er ook het project Nederland Zoemt.² Daarin worden 300 plekken ingericht voor bijen, dat zijn stuk voor stuk ook idylles. We ontvangen ook positieve berichten van mensen die het aantal vlinders in de idylles monitoren. Ze troffen zelfs al zeldzame soorten aan: de koninginnenpage, een staartblauwtje en de sleedoornpage, dat is toch goed nieuws!' ●

Noten

1. Zie www.vlinderstichting.nl/sinusbeheer voor een beschrijving van dit type beheer.
2. Zie www.stadswerk.nl/Magazine/artikelteruglezen/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=949222

